

RĪGĀ

2019.gada 4.februārī
Nr.2.4.3/78

Pārresoru koordinācijas centram
pkc@pkc.mk.gov.lv

Par NAP2027 saturiskā kodola piedāvājumu

Latgales plānošanas reģions ir izvērtējis Pārresoru koordinācijas centra izstrādāto *Informatīvo ziņojumu par priekšlikumu par Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam mērķiem, prioritātēm un rīcības virzieniem, kā arī tā turpmāko izstrādes un sabiedriskās apspriešanas procesu, kā arī saņēmis un apkopojis pašvaldību priekšlikumus un iebildumus. Nosūtām konsolidētu priekšlikumu apkopojumu.*

- 1) NAP2027 ietvarā nav iekļauta reģionālā komponente (saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likumu), kas sekmētu Latvijas teritorijas līdzsvarotu attīstību. Informatīvā ziņojuma sadaļā “Ievads” ir minēts, ka Latvijas attīstību teritoriālā griezumā raksturo izteikta nevienlīdzība starp Rīgu, Pierīgu un pārējiem Latvijas reģioniem, kas izpaužas kā būtiskas atšķirības pēc iekšzemes kopprodukta, iedzīvotāju ienākumu līmeņa u.c. rādītājiem. Savukārt sadaļā “NAP2027 Struktūras sākotnējais piedāvājums” atspoguļotajā NAP2027 struktūrā neviena no prioritātēm un rīcības virzieniem neatspoguļo pasākumus, kas mazinātu šobrīd tik izteikto Latvijas monocentrisko attīstību. Tāpat netiek runāts par infrastruktūras attīstību - Latvijas tālākai izaugsmei un attīstībai nepieciešama gudra ekonomiskā politika. Latvijas lielākais izaicinājums šobrīd būtu palielināt tautsaimniecības produktivitāti, uzlabot eksporta sniegumu, kas balstītos uz produktiem ar augstāku pievienoto vērtību, profesionālo un augstāko izglītību, transporta infrastruktūras uzlabošanu, mobilitāti.
- 2) Viena no “Latvija 2030” noteiktajām ilgtermiņa prioritātēm ir telpiskās attīstības perspektīva, kas paredz stiprināt Latvijas un tās reģionu starptautisko konkurētspēju, tai skaitā palielinot Latvijas lielāko pilsētu starptautisko lomu, radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīves vietas. Savukārt NAP2027 ietvara projektā nav atspoguļota Latvijas lielo pilsētu un reģionu loma stabilas izaugsmes un iedzīvotāju dzīves kvalitātes pieauguma kontekstā, nenodrošinot konsekvenci ar Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijas izvirzītajām prioritātēm.
- 3) Eiropas Komisija 2018. gada 2. maijā pieņēma priekšlikumu nākamajai daudzgadu finanšu shēmai 2021. – 2027. gadam. Jaunajā ERAF un Kohēzijas fonda regulā tiek uzsvērts, ka ir vēl vairāk jāattīsta reģionālā sadarbība un ilgtspējīga pilsētattīstība, īpašu uzmanību pievēršot reģionālajām atšķirībām un grūtībām, ar ko saskaras reģioni visā Eiropā. Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa, ar vietējo iniciatīvu palīdzību veicinot pilsētu, lauku un piekrastes teritoriju ilgtspējīgu un integrētu attīstību – ir viens no mērķiem, kas ir izvirzīts nākamajā kohēzijas politikā. Esošajā NAP2027 projektā nav uzsvērtā reģionālā sadarbība un līdzsvarota visu teritoriju attīstība.
- 4) NAP2027 nav ievērots saskaņotības princips, neiekļaujot līdzsvarotu teritoriju attīstību kā vienu no prioritātēm, atbilstoši “Latvija2030”. Pašvaldības lūdz rast iespēju NAP2027 ievērot finansiālo iespēju principu, izvērtējot esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvājot efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām, lai lokālās vajadzības (pašvaldību Attīstības programmās nostiprinātās) sasauktos ar nacionālo redzējumu NAP2027.

- 5) NAP 2027 jāparādās telpiskās attīstības risinājumam: lauku attīstības telpa – lauku teritorijas, kur atrodas valsts ekonomikai nozīmīgākie dabas resursi – lauksaimniecības zeme, meži, ūdeņi, derīgo izrakteņu atradnes; Austrumu pierobeža, kas ir teritorija ar īpašu statusu, lomu un specifiskām problēmām, kuru risināšanai nepieciešama atšķirīga pieeja un īpaši pasākumi, kuriem jāparādās NAP2027, lai sekmētu saimnieciskās darbības attīstību šajā teritorijā. NAP 2027 trūkst konkrētu risinājumu, kā un kādām darbībām tiks plānots ES finansējums; NAP 2027 nav pieminētas pašvaldības, arī ne kā sadarbības partneri; NAP 2027 katrai prioritātei ir noteikti indikatori, bet nav konkrētu rīcību, kā šie indikatori tiks sasniegti. Indikatori jāvērtē teritoriālā griezumā.
- 6) Pašreizējais teksts nerada pilnīgu pārliecību, ka NAP2027 varēs efektīvi īstenot NAP2027 mērķi “Stabila izaugsme un dzīves kvalitātes pieaugums ikvienam iedzīvotājam”:

Jo NAP2027 prioritāšu, rīcības virzienu un indikatoru tekstos nav konkrētu norāžu, ka tiks pievērsta īpaša uzmanība Latvijas mazattīstītajiem reģioniem (t.sk. Latgalei), jo cik veiksmīgi nebūtu izvēlētie tautsaimniecības izaugsmes veicināšanas līdzekļi, to iedarbības rezultāts katrā reģionā būs citādāks, jo citādāks ir atskaites punkts, citādāks ir pašreizējais teritorijas attīstības līmenis, pagaidām nevienlīdzības plaista vēl joprojām ir ievērojami liela.

Rodas šaubas, vai NAP2027 palīdzēs produktīvi īstenot Latvija2030 Telpiskās attīstības perspektīvas (6) mērķi “Radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīves vietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus”. NAP2027 liek saprast, ka ir plānots turpināt vērst valsts apdzīvojuma struktūras plānošanu un ieguldījumu politiku uz deviņu nacionālās nozīmes centru un 21 reģionālas nozīmes centra kā reģionālo attīstības virzītājspēku attīstības veicināšanu. NAP2020 realizācijas laikā novērojamās tendences liecina, ka aktīva investēšana tieši šajos 30 attīstības centros un ierobežota lauku teritoriju pieejamība attīstības veicināšanas līdzekļiem strauji iznīcina laukos esošo ikdienai aktuālā “pakalpojumu groza” piedāvājumu un paātrina lauku iztukšošanas tendenci, veicinot iedzīvotāju aizplūšanu uz apdzīvotām vietām, kur ir labāks pakalpojumu piedāvājums vai vajadzīgais pakalpojums vispār vēl eksistē. Rezultātā veidojas apburtais loks - laukos pietrūkst darbaspēka, izglītotu cilvēku darbības vecumā ekonomikas attīstībai, jauniešu un ģimeņu ar bērniem. Pietrūkst pakalpojuma ņēmēju skaita pakalpojuma attīstības pamatojumam, pakalpojumu pašizmaksas palielinās, palielinās maznodrošināto skaits, pietrūkst cilvēkresursu un finansiālā kapitāla uzņēmējdarbības attīstībai, t.sk. jaunu darbavietu veidošanai utt.. Jāparedz instrumenti, kas palīdzētu saglabāt pakalpojumu pieejamību tuvāk lauku iedzīvotāju dzīves vietai un panākt to kvalitātes uzlabošanu.

Jāveicina līdzsvarotas teritorijas attīstība, mazinot pilsētu negatīvu, centrīecies ietekmi uz blakusesošo lauku teritoriju, līdz ar finansiālo līdzekļu koncentrēšanās pilsētās, veidojot lauku pašvaldību atkarību no 30 attīstības centru pašvaldību nostājas. Nav prātīgi pilnībā iznīcināt pašlaik laukos esošo infrastruktūru un apdzīvotību un tad veidot to no jauna pēc tam, kad 30 izvēlētie attīstības centri savā attīstībā sasniegs lūzuma punktu un vairs nekonkurēs ar lauku teritoriju par cilvēkresursu un investīciju piesaisti un spēš sniegt reālu atbalstu saviem kaimiņiem.

Sasniedzamības uzlabošana joprojām paliek aktuāls izaicinājums lauku dzīves uzturēšanai. Tādēļ būtu jāturpina gan ceļu stāvokļa uzlabošanas darbus, gan jāveicina regulāro pasažieru pārvadājumu saglabāšanu laukos un iespēju to maršrutu un kustības grafikus pielāgot normāla dzīves ritma organizēšanai. NAP2027 ir nepieciešami kompleksi risinājumi un mērķtiecīga valsts politika Telpiskas attīstības perspektīvu sasniegšanai, kuras noteiktas Latvija 2030.

Nr.p.k.	Lpp.	Sadaļa	Komentāri, jautājumi
---------	------	--------	----------------------

1.	4.lpp.	Latvijas stabila piederība pasaules demokrātijas telpai un kolektīvās aizsardzības sistēmai mainīgajā ģeopolitiskajā situācijā	Nepieciešams pārvērtēt, vai jāpiesaista valsts tautsaimniecības interesēm atbilstošu darbaspēku, drīzāk ir nepieciešams sagatavot augstskolu programmas atbilstošam darbaspēkam, neveicināt kādas profesijas pārproduktivitāti (Līvānu piemērs ar RTA), kā rezultātā tiktu izslēgta migrācijas vajadzība ar lēto darbaspēku un iedzīvotāju aizceļošana no Latvijas. Iespējamo imigrantu iekļaušana jānodrošina ne tikai sociālekonomiski, bet noteikti kultūras aspektā!
2.	6.lpp.	Attēls Nr.1	Produktivitātes faktoru mijiedarbība – nevienā aspektā neparādās publiskā infrastruktūra, bet inovatīvais aspekts kā dominējošais izaugsmē – nevienlīdzības aspekts starp neinovatīviem biznesa procesiem, kam ir liela loma tautsaimniecības izaugsmē, tomēr ir jāakcentē esošā un inovatīvā savstarpējā mijiedarbība.
3.	9.lpp.	Līdzsvarota valsts teritorijas attīstība	<p>Jāpievēršas teritoriju reģionālajai attīstībai, izpētot katra reģiona pastāvošās īpatnības ekonomiskās, sociālās un pārējo jomu kontekstā, jābalstās uz stipro pušu arī turpmāku attīstību un joprojām aktuālo reģionālo problēmu risināšanu. <i>“Rīgai jāklūst par Eiropas un Baltijas jūras reģiona līmeņa tūrisma, kultūras un biznesa centru, kuru papildina, nevis ar to konkurē, citas Latvijas lielās pilsētas, tai skaitā izmantojot Rīgas starptautisko pievilksanas spēku un veidojot kopīgus sadarbības projektus”</i> – šī ideja mudina domāt, ka uzsvars NAP2027 tiks likts uz Rīgas areāla attīstību, mazinot reģionālās nozīmes pilsētu potenciālu attīstīties un būt konkurētspējīgām atsevišķās sfērās. Bez šaubām, valsts galvaspilsētai ir jāattīstās un jābūt sabiedriskā sektora publisko pakalpojumu centram, bet arī reģionālajām pilsētām ir jāattīstās, nodrošinot konkurētspējīgu izglītību, veselības aprūpi un dzīves vidi, kas, iespējams, veicinās reģionālo problēmu risināšanu un situācijas uzlabošanu valsts līdzsvarotas attīstības kontekstā.</p> <p>Jāliek uzsvars uz infrastruktūras attīstību - Latvijas tālākai izaugsmei un attīstībai nepieciešama gudra ekonomiskā politika. Latvijas lielākais izaicinājums šobrīd būtu palielināt tautsaimniecības produktivitāti, uzlabot eksporta sniegumu, kas balstītos uz produktiem ar augstāku pievienoto vērtību,</p>

			profesionālo un augstāko izglītību, transporta infrastruktūras uzlabošanu, mobilitāti.
4.	9.lpp.	Nevienlīdzības mazināšana	<p>Pirms nākamā perioda izaicinājumu definēšanas nepieciešams veikt ESF projektu izvērtējumu, kas bija balstīti uz ilgstošo bezdarbnieku integrāciju. Veicinot šādu projektu turpmāku virzību, tiek radīta liela nevienlīdzība starp strādājošajiem un ilgstošajiem bezdarbniekiem ES fondu ietvaros.</p> <p>Izvirzot mērķi samazināt emigrāciju un panākt reemigrāciju, būtiski ir neradīt nevienlīdzību starp palikušajiem un prom aizbraukušiem.</p> <p>Paredzot pietiekamu finansējumu sociālā atbalsta sistēmai, nepieciešams konkrētāks skaidrojums, jo nebūtu veicināma uz sociālajiem pabalstiem eksistēšanas veicināšana, sabiedrības degradācija, veicinot pagaidu algota darba veikšanu.</p>
5.	10.lpp.	NAP2027 virsmērķis	NAP2027 virsmērķa un labo nodomu sasniegšanai jāidentificē nepieciešamās strukturālās pārmaiņas ekonomikā un valsts pārvaldē, kuras jāintegrē NAP, lai veicinātu optimālu katra reģiona attīstības priekšnosacījumu rašanos vienlīdzības stimulēšanai.
6.	15.lpp.	NAP2027 struktūra	Iekļaut NAP2027 struktūrā prioritāti, kuras rīcības virzienos un sasniedzamajos rādītājos tiks sekmēta Latvijas policentriska attīstība un ilgtspējīga pilsētu un reģionu jeb teritoriālā attīstība.
7.		Indikatori	<p>Progresā noteikšana indikatoru kontekstā vairāku gadu griezumā ir neatņemama NAP sastāvdaļa, lai novērtētu izvirzīto pasākumu efektivitāti un ieguldītās investīcijas, tāpēc ir lietderīgi noteikt konkrētus, ekspertu sagatavotus mērījumus/sasniedzamos rezultātus indikatoru griezumā, lai izvērtētu attīstības progresu, t.sk. investīciju lietderīgumu. Priekšlikums ir indikatoru rezultātus izvērtēt ne tikai valsts kopskatā, bet arī teritoriālā griezumā, lai uzsvērtu reģionu (ne?)-vienlīdzību un izstrādātu katram reģionam saistošus pasākumus investīciju ieguldīšanai.</p> <p>Sasaistīt NAP2027 lietotus indikatorus ar Eiropas līmeņa plānošanas dokumentos</p>

			<p>lietotiem indikatoriem, proti ar ERAF un Kohēzijas fonda rezultātu rādītājiem atbilstoši priekšlikumam Eiropas Parlamenta un padomes regulai par Eiropas Reģionālas attīstības fondu un Kohēzijas fondu (2018/0197), it īpaši pievēršot uzmanību reģionālai un lielo pilsētu attīstībai, atbalstot integrētas pilsētattīstības stratēģijas.</p> <p>Piemēram, iekļaut šādus rezultātu indikatorus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - atbalstītajās struktūrās izveidotās darbvietas -atbalstīto jauno / modernizēto autoceļu garums reģionos -laika ietaupījums no uzlabotas autoceļu infrastruktūras -atbalstīto jauno/modernizēto tramvaja līniju lietotāju skaits gadā -iedzīvotāji, kuriem ir piekļuve jaunai vai modernizētai zaļajai infrastruktūrai pilsētu teritorijās -atbalstīto bērnu aprūpes un izglītības infrastruktūru izmantojušo lietotāju skaits -tūristi/apmeklējumi atbalstītajos objektos -lietotāji, kas gūst labumu no atbalstītās kultūras infrastruktūras, pasākumu un to apmeklētāju skaits gadā -utml.
8.	18.lpp.	4.1. Tautas ataudze un dzīvildze	<p>Nav saprotams, kādas aktivitātes ietver sociālā palīdzība. Jau iepriekš tika minēts, ka esošā sistēma ir degradējoša.</p>
9.	19.-20.lpp.	4.1. Tautas ataudze un dzīvildze	<p>Ņemot vērā rīcību virzienu apjomu, nepieciešams paplašināt indikatoru apjomu un izvērtēt, vai tieši konkrētie minētie atspoguļos nospraustos prioritāšu uzstādījumus. Nav izprotams, vai sociālās iekļaušanas indikators ir jāizprot kā kārtējā pabalstu sniegšana – dot pabalstus, lai mazinātu nabadzības risku. Ir</p>

			nepieciešams rast kādu grūdienu, lai vairums neeksistētu uz pabalstiem vien, bet lai prastu darboties paši un tādējādi dodot arī savu guvumu tautsaimniecībā, nevis tikai ņemot, bet arī dodot.
10.	21.lpp.	4.2. Zināšanas un prasmes	NAP 2020 vidusposma izvērtējumā konstatētie izaicinājumi un rekomendācijas – jāvērtē arī pieejamība un dzīves vide.
11.	28.lpp.	4.4. Dzīves vide	<p>Turpinot sakārtot autoceļus, veicinot videi draudzīgu transportu un orientāciju uz dzelzceļa un ostu izmantošanu kravu pārvadājumos, primāri nepieciešams nodrošināt nokļūšanu pa maģistrālēm no reģioniem uz ostām, jo ne visas kravas var transportēt pa dzelzceļu.</p> <p>Jāveido transporta sistēma, kas nodrošina mobilitāti, elastību, informētību un neierobežotību dažādos veidos un laikā, kā arī noteikto standartu nokļājumu.</p> <p>Būtiska ir 2 vai 3 lielo ātrgaitas maģistrāļu izbūve, multimodālās asis dzelzceļš/autoceļi, loģistikas centru attīstība pierobežu teritorijās, dzelzceļa elektrifikācija sasniedzamības paātrināšanai, lai 2 stundās var nokļūt galvaspilsētā (ātrums kā nākamā perioda noteicošais faktors visās sakaru jomās), reģionālo lidostu savienojumi ar citām reģionālajām lidostām, ceļu, satiksmes, informācijas pārraides, savienotu transporta veidu un mezglu vietu formās nepieciešami, lai samazinātu “attālumu laikā”, radītu pakalpojumu pieejamību, drošību un ātru komerciālās darbības apriti. Transporta, sakaru, sociāli, biznesa tīkli - jaunu risinājumu un nākotnes pieejas pamats, ātra un neapgrūtināta cilvēku, preču un pakalpojumu plūsma kā viena no svarīgākajām labi strādājošas ekonomiskās sistēmas sastāvdaļām.</p>

Ar cieņu
Latgales plānošanas reģiona
Administrācijas vadītāja

I.Maļina- Tabūne

I.Bernāne
ingrida.bernane@lpr.gov.lv